
MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING / SOCIAL WORK (2)

Kraakbeleid in Gent***Een interview met Tijl Meheus, Gentse Straathoekwerker*****THOMAS MAESELE^a**^a Lid deelredactie maatschappelijke dienstverlening.

Niet enkel het discours omtrent kraken lijkt de laatste jaren te veranderen, ook het beleid en de samenstelling van de groepen/mensen die kraken lijken te wijzigen. Zo was er in Gent de laatste jaren veel te doen over gezinnen met kinderen in kraakpanden. Getuige hiervan zijn de discussie over het voormalige Emmaüsklooster waar elf gezinnen met een Roma achtergrond verbleven en de moeilijkheid om de mensen daar zonder alternatief uit te zetten, de veelvuldige krantenberichtgeving omtrent mensen met preciaire verblijfsstatuten in kraakpanden, de inzet van het Gentse stads- en OCMW-bestuur op Instapwonen als methodiek,...

Hoog tijd om eens een state of the art op te maken met een bevoorrechte getuige, nl. Tijl MEHEUS. Hij werkt al jarenlang als straathoekwerker en is momenteel coördinator van de dienst Straathoekwerk van de Stad Gent. Het Gentse Straathoekwerk werkt 'vindplaatsgericht', zoekt met andere woorden mensen op in hun eigen milieu en zoekt samen met hen binnen hun context wat er kan en moet gebeuren. De persoon wordt in al zijn aspecten bekeken en aanvaard. Straathoekwerk wil ook structureel werken aan beleidsbeïnvloeding, onder andere via samenwerking met andere organisaties. In het straathoekwerk staat 'presentie' centraal. D.w.z. er wordt gestreefd naar 'er zijn met' en ook 'er zijn voor' de andere die aangewezen is op (professionele) hulp en steun. Het ligt dus ook voor de hand dat vooral het straathoekwerk in contact komt met mensen die kraken.

Wij legden Tijl MEHEUS een aantal vragen voor en bundelen hieronder de verkregen informatie.

Hoe zou je kraken omschrijven? Wie zijn nu de mensen die kraken?

Kraken is van alle tijden. De krakers waren vroeger de linkse alternatieve anarchisten. De enen zagen een romantische beeld van vrijbuiters, van mensen die streven voor een betere wereld; anderen vonden het eerder langharig werkschuw tuig.

Momenteel vormen krakers een heel heterogene groep die om zeer uiteenlopende redenen kraken. Je hebt bijvoorbeeld nog steeds de mensen die kraken omwille van ideologische redenen. Zij klagen bijvoorbeeld de leegstand van woningen aan terwijl er zoveel armoede en dak- en thuisloosheid is. Zij eisen het recht op wonen in zijn puurste vorm op.

Je hebt daarnaast ook mensen die kraken omdat ze een alternatieve levensstijl aanhangen. Ze willen in een soort commune wonen. Ze verkiezen een ruim fabriekspand met buitenruimte boven een studio, huis of appartement. Wij noemen dit 'kraken als lifestyle'. Deze mensen zoeken sociaal contact met gelijkgezinden en willen weg van de sociale controle. Er zit bij deze groep een zekere overlap met de groep die omwille van ideologische redenen kraakt. Sommigen van hen zijn bezig met illegale activiteiten, bijvoorbeeld jointjes roken of heling. In deze groep zijn er ook die alternatieve feesten organiseren.

Je ziet ook een groep studenten die kraken om wat te besparen. Dit komt vooral voort uit financiële motieven. Ze groeien vaak op met een onvrede ten opzichte van de samenleving.

Sommige van de panden worden ook door verslaafden gebruikt. Dit is een andere groep krakers. Dit zijn mensen die geen woning vinden op de private huurmarkt. Ze nodigen te veel bevriende 'gebruikers' uit of zorgen voor (te) veel overlast waardoor de toegang

op de private huurmarkt sluit. Het financieren van hun verslaving is vaak prioritair op het betalen van de huishuur. Dit gaat ook over een ander soort kraakpanden. Het criterium druggebruik staat centraler. Ze willen dit ongestoord kunnen doen en zonder risico's op confrontaties met andere sociale groepen of politie. Sommigen wonen er, maar vaak is het een plek waar men specifiek komt om te gebruiken. Wij noemen dit 'gebruikerspanden'. Sommige kraakpanden die gebruikt worden voor feesten worden quasi organisch een gebruikerspand. Ook vervallen fabrieken of andere bouwvallige gebouwen lenen zich er toe. Aangezien men niet per se een plaats zoekt om te wonen liggen de vereisten vaak een stuk lager.

De verschillende categorieën binnen de krakersgroep zorgen soms voor spanningen in de kraakgemeenschap. Een deel van de ideologische krakers werd gaandeweg heel beschermend en sloot de meest kwetsbaren uit het kraakpand uit. Dit uit angst voor de buurt of omwille van andere redenen.

Een grote groep *kraakt uit noodzaak*. Dit spruit voort uit extreme armoede of omdat ons zorgnetwerk voor hen geen oplossing biedt. Mensen met heel complexe problemen waarop de hulpverlening haar tanden stuk bijt. Vaak gaat dit ook over mensen die niet over de juiste verblijfsdocumenten beschikken.

Zo heb je migranten en mensen zonder papieren, nl. illegalen, mensen uit de Europese Unie, mensen die geen verblijfsdocumenten hebben of een precair verblijf en zo geen toegang hebben tot een ganse resem van rechten. Deze groep kraakt uit noodzaak, ze hebben weinig andere opties. Soms is er een alliantie tussen de politieke krakers en deze groep. Dan kraken de politieke krakers huizen zodat de groep met precair verblijf erin kan trekken. Dit kwam veel voor in de beginjaren dat Gent werd geconfronteerd met een grote instroom van Oost-Europese families. Gaandeweg zien we wel dat er steeds minder ideologische krakers zich effectief inzetten voor die groepen. Het engagement daalt omdat degenen die kraken vanuit ideologische motieven hun eigen goede naam in de buurt niet willen verliezen.

Omdat er zoveel personen kraken uit noodzaak zie je ook een groep mensen die hier misbruik van maakt. Zo zie je bijvoorbeeld kraakpanden die verhuurd of verkocht worden. Soms worden de huurcontracten al in het land van herkomst afgesloten.

Hoe zit het met het beleid hieromtrent? Doen zich veel verschuivingen voor?

Begin 2000 was Gent heel kraakvriendelijk. Op een bepaald moment waren er veel kraakpanden die in een erbarmelijke toestand achtergelaten werden. Afval werd achtergelaten, gebouwen half afgebroken om hout te vinden om zich te verwarmen, het koper werd gestript. De waarde van het gebouw daalde of er moest veel in geïnvesteerd worden om te kunnen verkopen of verhuren. Zo kwam de eerste verschuiving om kraken te ontmoedigen. Zo zagen we panden die terug in ruwbouwstatus werden gezet, zonder ramen en deuren. Tegelijk kwam de ganse 'antikraak'-beweging op met privébedrijven die leegstaande overheidspanden beheren om zo te vermijden dat ze worden gekraakt.

Ook waren de privé-eigenaars niet echt gelukkig met het kraken. Het duurt heel lang om mensen uit een kraakpand te zetten en bovendien blijft het pand vaak achter in een slechte staat. De solidariteit tussen de krakers kwam ook onder druk te staan. Er waren sowieso minder beschikbare panden én de toevloed Oost-Europese migranten kwam er nog eens bovenop. Er ontstond een zekere spanning tussen vraag en aanbod. De migranten gingen steeds meer gezinswoningen kraken en minder de leegstaande fabriekspanden. Sommigen die kraken uit noodzaak hebben en kennen de Vlaamse wooncultuur niet. Dit leidde soms

tot problemen in de sociale omgang, gaf overlast, enz. Het botst ook meer met de buurt omdat de panden in woonwijken liggen.

Het is in Gent bovendien niet meer gemakkelijk om je domicilie te krijgen op een kraakpand. Je hebt toestemming nodig van de wijkagent én van de dienst bevolking. Vroeger keek men niet naar hoe iemand woonde of wie er woonde. Nu kijken de agenten of het pand bewoonbaar is, voor hoeveel mensen, enz. Dit zorgt vaak voor moeilijkheden. Zonder domicilie kan je heel veel andere rechten niet vrijwaren.

Er is dus een duidelijke verschuiving van een tolerant beleid naar een ontradend beleid. Maar het is geen zwart-wit verhaal. Voor het Emmaüsklooster bijvoorbeeld, bemiddelde de Stad tussen de eigenaar en de krakers. Er worden ook tussenoplossingen gezocht. Een voorbeeld daarvan is de 'bezetting ter bede' waarbij de eigenaar toestemming geeft aan een persoon/personen om een pand te bewonen tot het pand een definitieve bestemming krijgt.

Is het dan zo dat de samenleving minder sociaal wordt en zo het eigendomsrecht meer beschermd wordt?

We leven in een samenleving waarbij de grondrechten voorwaardelijk worden. Je ziet dit ook binnen de publieke opinie: het 'voor wat, hoort wat' verhaal. Een treffend voorbeeld is de taalvoorwaarde in de sociale huisvesting. Wonen wordt voorwaardelijk omdat de druk op de woonmarkt toeneemt. Er is een grotere middenklasse, er komen meer en meer eenoudergezinnen, de prijzen worden stelselmatig opgedreven, enz. De woningmarkt verkleint en verduurt dus.

De komst van de Vlaamse Wooncode maakt dat vele woningen niet meer op de woningmarkt terecht komen. De kwaliteitseisen zijn te hoog voor veel huizen. De Wooncode is opgesteld vanuit het klassiek middenklasse gezin. Bij sommige huizen kost het heel wat om ze te renoveren, zijn er veel paperassen die in orde moeten worden gemaakt, enz. Voor gemarginaliseerde groepen in de samenleving is dit te moeilijk, zo niet vaak onmogelijk.

Duidt kraken vooral op een falend woonbeleid of op een falend asielbeleid?

In eerste instantie op een woonbeleid dat faalt. De Oost-Europese instroom heeft weinig te maken met asielbeleid, maar met de grenzen van Europa. Het wonen (huur, verbruik) vraagt teveel van het budget. We besteden steeds meer van ons loon hieraan. De politiek hinkt achterop op de democratisering van het woonbeleid. Er zit bovendien een contradictie tussen hoe we wonen en veel andere wooncriteria: we willen veel grond, een groot huis, enz. Maar kan niet iedereen kleiner wonen? Kunnen we niet meer samenwonen? Dit zonder dat we mensen hiervoor financieel afstraffen natuurlijk.

Hoe zou een samenleving voor u moeten omgaan met kraken?

Je moet telkens de context bekijken. Voor elk kraakpand moeten wij kijken: wie zit hier om welke reden, is het haalbaar dat deze mensen hier blijven wonen, is het veilig, is het leefbaar, enz. We moeten dit niet beoordelen vanuit onze eigen bril. We moeten dit op maat bekijken, maar we moeten tegelijkertijd ook zoeken naar een meer duurzame oplossing op de woningmarkt.

In Gent is het in de praktijk nog steeds mogelijk om een onderhandelende positie in te nemen. Wel is er de angst dat als krakers een domicilie, ook een uitkering zullen vragen.

Zonder adres is het echter moeilijk om rechten te openen. Dit kan bijvoorbeeld over het zoeken naar werk gaan maar ook over andere zaken.

Kunnen we niet nadenken over hoe we leegstand anders kunnen aanpakken? Dit zowel van overheidsgebouwen, scholen, bedrijfsgebouwen, huizen van privé-eigenaars, gronden van mensen die speculeren, enz. Kunnen we deze gebouwen of gronden niet nuttig gebruiken voor de maatschappij? Ik wil niet pleiten om alles voor daklozen voor te behouden maar wel om er toch iets mee te doen. Dit kan evengoed voor verenigingen zijn. Zij houden nu vaak woonhuizen bezet. Experimenteer, durf buiten de lijntjes te kleuren en houd niet strikt vast aan de Wooncode.

Misschien moet er terug een kraakambtenaar komen. Dit was een goed initiatief vroeger in Gent. Deze bracht kraakpanden in kaart. Deze had voeling met de diverse kraakgemeenschappen. Het was handig om te weten wie waar zat zodat we de ondersteuning konden bieden die nodig was.